

יעקב צבי בן חביבה ליבא לבקוביץ בית שמש

דברים היוצאים מדו"ד ששמעתי בקו"פ {בקודש פנימה} יום ד' כ"ג תמוז תש"פ אחר מנחה כפי הבנתי.

יש לדון חולה שפסקו לו הרופאים שצריך לאכול בת"ב דנקטינן בסי' תקנ"ד סעיף ו' שכל חולה שאין בו סכנה אם צריך מותר לאכול מה עם שאר הדינים של אבלות כרחיצה והחלפת בגדים מכובסים ושאר דינים (הוזכרו ב' דברים אלו, אך לכאורה ה"ה נעילת הסנדל ובשר ויין ושא"ד) וגם בת"ב עצמו וגם בתשעת הימים.

והנה במקרה שהרחיצה והחלפת הבגדים תועיל לו לרפואה, שמרפאהו ממש, או תחזקו ועי"ז יתרפא, ודאי חזינן בפוסקים מפורש שמותר וכמ"ש בסי' תקנ"א סעי' ט' שהתירו לחולה לאכול בשר ושם במשנ"ב ס"ק ס"א והרי בשר ג"כ אי' מדיני אבילות בתשעת הימים ומותר אם החולה צריך לרפואתו, וכן התירו רחיצה בתשעת הימים לצורך חולה ויולדת אם מרפאהו וכמ"ש במשנ"ב ס" פ"ח ובשער הציון ס"ק צ"ד, אמנם שם אסר השע"צ בת"ב עצמו, אך הסיבה כיון שאין דחוף לרחוץ גם בת"ב עצמו. אבל באם צריך החולה לרפואתו לרחוץ גם בת"ב מותר, וכמ"ש להדיא בסי' תקנ"ב סעי' י"ד גבי בא מן הדרך ורגליו כהות שמותר לרחוץ ושם במשנ"ב ס"ק כ"ו שכ' בסיבת ההיתר שאין זה מחמת תענוג אלא לרפואה לחזקם. ע"כ. הרי שבמקום שצריך חיזוק לרפואה ודאי מותר לרחוץ בתשעת הימים ואף בת"ב עצמו. וא"כ ה"ה בהחלפת בגדים ושאר דיני אבלות, ואף במקום שאין הרחיצה רפואה ישירה של החולה, אלא שאם ירחץ עצמו ירגיש יותר טוב שהרי כשאדם אינו מתרחץ כמה ימים מרגיש לא נעים, ולכן חולה הרוחץ עצמו מרגיש יותר טוב ואז יקל עליו להתגבר על החולי ג"כ לכאורה פשוט להקל, ודומיא דנקטי' בהל' שבת בסי' שכ"ח בסעיף ד' דכל שרגילין לעשות לחולה שיב"ס עושין בשבת, ושם במשנ"ב ס"ק י"ד וביאור הלכה באורך. שאם בלי"ה יכבד עליו החולי מותר ודאי לעשות בשבת ואף אם רק יתחזקו אבריו עי"ז. וא"כ ה"ה בתשעת הימים ות"ב לענין חולה שאין בו

סכנה שדינם שוה, ואף אם רק כך רגילות לעשות לחולה, ואינו מחזוק באופן ישיר ועקיף, הכי נקט במ"ב וביה"ל שם דעכ"פ איסורים דרבנן ודאי מותר, וא"כ ה"ה בדידן שכל דיני התענית ותשעת הימים דרבנן, והיה מותר לחולה לעשות כל צרכיו כל הקשור לרפואה בכל דרך שהיא באכילה ורחיצה ושא"ד.

ונשאר לדון במקרה שרוצה החולה לרחוץ ככל אדם רגיל שמפריע לו כשאינו רוחץ או להחליף בגדים ואף אם רופא לא אמר לו לעשות כן לרפואתו ואינו מועיל לרפואה, האם כאן שהוא חולה ואינו צם לענין אכילה, אם בשאר דיני תשעת הימים ות"ב. וזה לא נדון בפוסקים. (מסתימת הפוסקים נראה שדוקא אם מועיל הדברים לרפואתו מותר בהם. ובלא"ה לא כנ"ל. אך אין ראיה שהם לא איירי מחולה האוכל בפועל בת"ב ואולי חולה האוכל בפועל משום שצריך לאכול גם את שאר הדינים אין לו.)

וצידדו לומר סברא נפלאה, דהנה עיקר האבילות על החורבן הוא התענית, וכן מצינו בגמ' (תענית דף כ"ט ע"ב בדעת ר' מאיר) ל' חז"ל מראש חודש ועד התענית, וכן הוא ה' בשו"ע סי' תנ"א סעי' ב', מוכח שעיקר האבילות הוא התענית, והכל שייך בזה מראש חודש, שכל דיני האבילות נגררים אחרי זה. וא"כ בחולה שצריך לאכול בת"ב עפ"י רופאים א"כ עיקר האבילות אינה שייכת בו, ואפשר ששוב אינו שייך בכל ענין האבילות וגם שאר דיני האבילות של ת"ב עצמו ואף של הימים קודם לא נאמרו בו.

וציינו לדברי הערוך השולחן (בסי' תקנ"ד סעי' ז') שכי' שם לחדש וכפי **שביאר** בדבריו, דבת"ב לא גזרו רבנן דין התענית כלל לגבי חולה רק לבריאים, ולכן אף חולה שמצד מחלתו ורפואתו א"צ לאכול כלל, וגם רופאים לא אמרו לו שצריך לאכול, וכגון חולה שיש לו **ציפורן שחזרה לרגל** (**ציפורן חוזרנית**) ויש לו שם מוגלה ונפל למשכב, וצריך רפואות אך האוכל לא יעזור לו ושום רופא לא אמר לו שצריך לאכול לרפואתו. אעפ"כ כאן שע"י כללי ההלכה (בה' שבת ועוד) נקרא חולה, שוב בחולה לא גזרו רבנן ולא נאמר בו דין התענית וא"צ לצום.

ועפ"י דברים אלו מתאימה הסברה הנ"ל מאד, שה"ה בחולה שצריך לאכול לרפואתו ואינו צם בת"ב ודאי לא בו איירי רבנן שגזרו התענית, וא"כ אף כל דיני אבלות שהם מדרבנן לא איירי בו, ואינו אף בשאר עניני האבלות לא בת"ב עצמו ואף לא בימים שקודם התענית שהכל מדובר במי ששייך בדין ת"ב. וכאן הוא פשוט יותר וכנ"ל שהרי עיקר האבלות הוא התענית ואינו שייך בה שהרי בפועל צריך לאכול, וא"כ מסתברא שאף שאר דיני האבלות אינם שייכים בו, ע"כ הדברים.

ויש להוסיף באפשר, דבאמת הערוך השולחן איירי לחלק בין יוה"כ לת"ב דביוה"כ איתא דאומדין אותו ובת"ב אמרו שא"צ אומד, וע"ז מסביר הנ"ל דכיון דחולה ואף אם אין חולי גמור ובודאי שא"ב סכנה, אלא כיון שחולה לא גזרו בו רבנן ולא דברו בו וא"צ להתענות וכ' שם דאף אם לא נפל למשכב אלא קצת חולי סגי, רק במיחושים בעלמא צריך להתענות, עיי"ש. ואף סיים בערוך השולחן שם עפ"י דא"צ לאכול בשיעורים אלא כיון שחולה א"צ לצום כלל, לא שכל דבריו שם הוא בחולה הצריך לאכול לרפואתו, וביאר שכאן שהצריכוהו לאכול שוב אינו בתענית כלל. אך לפי מה שחידשו והוסיפו בביאורו יוצא שאף אם א"צ לרפואתו את האכילה, כיון שסו"ס חולה הוא עפ"י כללי ההלכה. שוב לא דברו בו חכמים ויכול לאכול. והוא חידוש נפלא.

וראיתי בתשו' חת"ס או"ח סי' קנ"ז שמדבר מחולה שהוצרך לשתות בת"ב, וכ' שם בזה"ל וכי החולה אינו מחויב בדבר התענית ואינו מתענה בו, והלא לא הותר לו אלא כדי צרכו וחיותו, ואם די לו בשתיה לא יאכל ואם די לו באכילה פ"א לא יאכל ב' פעמים, ולא יותר ממה שצריך וגם שאר עינויים אם אינו צריך לנעול ולרחוץ ולסוך אסור לו לעשות אי מאלה, ע"כ, אלא שראיתי הרבה פוסקים שפקפקו בדבריו מצד מה שכתב שיאכל או ישתה רק מה שצריך ולא יותר, והוא עפ"י הערוך השולחן הנ"ל שכיון שחולה שוב לא איירי בו רבנן ולא גזרו עליו תענית כלל, וכמ"ש בערוך השולחן עצמו בסוף הסעיף שם בסי' דא"צ לאכול בשיעורים ע"י בשו"ת שבט הלוי ח"ד סי' נ"ו שתמה על החת"ס ותלמידו מהר"מ שיק שהסכים לדבריו, והיקל שא"צ שיעורים ויכול לאכול כרצונו כל היום (והק' מדברי הביה"ל שהביא

בסי' תקנ"ד סעיף ו' דברי הפתחי עולם שהצריך שיעורים, ותי' דהתם עדיין לא חלה, משא"כ בחולה לא גזרו רבנן וכו"ל). והוכיח כן מסתימת הפוסקים וכן דייקו ג"כ מתשו' אבני נזר סי' תק"מ באו"ח שכ' ג"כ לחולה שישמע לקול הרופאים ויאכל מיד בבוקר. ולא כ' שעות ושיעורים משום דחולה לא גזרו רבנן. וכ"כ בשו"ת שרגא המאיר ח"א סי' נ"ט ד"ה אבל לענ"ד וציין לד' הערוך השולחן הנ"ל, וכן הוא באריכות בס' מועדים וזמנים ח"ה סי' של"ה בשם הרב מבריסק בשם אביו הגר"ח זצ"ל. וא"כ אפשר לומר דהחת"ס לדרכו דלא ס"ל לסברת הערוך השולחן והצריך לאכול רק כפי שצריך ורק שתיה או אכילה, כ' ג"כ דאף חולה ישנו בשאר עינויים, ואמנם לדרך כל הפוסקים כס' הערוך השולחן דבחולה לא גזרו רבנן כלל א"כ כ"ש בחולה הצריך לאכול שאינו שייך בשאר עינויים וכסברא נפלאה הנ"ל.

העולה לפי הנ"ל:

א. חולה הנקרא חולה לפי כללי ההלכה אף שא"צ לאכול עפ"י הרפואה לא גזרו בו בנן תענית וא"צ לצום וממילא אף לא שיעורים ושעות, כך יוצא עפ"י ס' הערוך השולחן.

ב. חולה שהצריכוהו הרופאים לאכול בת"ב כיון שאינו בעיקר התענית והאבלות **שוב לא נאמרו בו דיני אבלות האחרים ומותר בהם. כרחיצה והחלפת בגדים מכובסים, ואף בתשעת הימים.**

יעקב צבי לבקוביץ

0533199500